

Disputatio Prima,

nam particularem, v. g. per S. Birgittam, vel S. Catharinam Senensem, non vero per Ecclesia Principes, ut per Prophetas, Apolos, & universales Pastores, quos Deus esse voluit quasi universalia instrumenta, ad manifestandam doctrinam cœlestem, & quasi celos quodam in hoc spiritu mando Ecclesia. Secundo ex parte rei propria fœtu revelata, quando nimur veritas qua manifestatur, ad communem totius Ecclesie utilitatem & instrutionem non pertinet, nec ordinem habet ad Deum, si ad objectum formale quod respicit: Sed revelatio aliquius mysterii vel secreti, ad Christianam religionem pertinentis, aliqui persona particulari facta, est etiam a prima veritate revelante, & Deum objectum formale quod respiceret: Ergo ad fidem, ut virtus Theologica est, pertinet.

Nec oblat quod talis revelatio a tota Ecclesia non proponatur, sed aliqui persona privata fuerit: nam quod aliquid ab Ecclesia ut credendum proponatur, per accidens se habet respectu fidei, ut virtus Theologica est, sicut articulo precedenti §. 1. declaravimus, & patet in Angelis & primis parentibus, & aliis quibus mysteria fidei non ab Ecclesia proposita, sed a Deo immediate revelata sunt, que tamen fide infusa, & virtute Theologica credebantur. Unde quod revelatio divina privata, ut publica fiat, est prorsus accidentale respectu fidei, ut est virtus Theologica, licet ut est Catholica & universalis, sed ex tantum se extendat, que omnibus generaliter credenda proponuntur, non vero ad illud quod aliqui persona privata revelatur.

68. Notandum secundum fidem dupliciter considerari posse: primo ut est Catholica, seu universalis, & speciat ad totam Ecclesiam, per totum orbem diffusam: secundo ut est Theologica & divina, seu quatenus respicit divinam veritatem revelantem, ejusque testimonio innititur.

His primitis, facile poterit resolvi difficultas proposita, que Theologos in duas sententias extreme oppositas divisit: quibusdam affirmantibus revelationem privatum ad fidem sufficere, aliis vero id negantibus; in quam partem magis conueniret inclinare Thomistis. Exstimo tamen utramque sententiam conciliari posse, distinctione ad dubia duplicitas revelacionis private, & duplicitas fidei, Catholicæ & Theologicae. Unde

69. Dico primo: Si Deus, etiam ut auctor supernaturalis, revelaret aliqui aliquid temporale, sub ratione temporali, quod proinde ad communem Ecclesie instructionem & utilitatem non pertinet, neque in Deum referetur, talis revelatio non spectaret ad fidem inutilem, supernaturalem, & Theologicam, sed ad donum Prophetie, vel ad aliud lumen supernaturale, per modum transuertientis. communicationis.

70. Probatus prima pars: De ratione fidei, ut est virtus Theologica, est reficerre Deum ut objectum formale quod, & cetera omnia prout ordinantur ad ipsum: Ergo si aliqua revelatur a Deo sub ratione temporali, que non pertinet ad religionem Christianam, nec ordinem habet, non ad Deum, non attingerentur a fide, ut est virtus Theologica. Consequenter patet, Antecedens probatur, tum ex D. Thome hic art. 1. dicente: Nihil cadit sub fide, nisi in ordine ad Deum; tum etiam exemplo spei & caritatis, que etiam sunt virtutes Theologicae: nam quidquid per ipsam operatur, per caritatem diligitor, et in ordine ad Deum ut objectum formale quod.

71. Confirmatur: Fides in hoc distinguitur a prophetia, quod illa per se respicit aliquid exteriorum, ita vero aliquid temporale, ut docet idem S. Doctor in 3. dist. 24. q. 1. art. 1. quiaq. 3. art. 3. his verbis: Quoniam prophetia & fides sunt de exteriori, scilicet de passione Christi, non tamam secundum idem: quia fides formaliter passione ex parte illa quo subest aliquid exteriorum, scilicet in quantum Deus est passus; hoc autem quod temporale est, respicit materialiter; sed prophesia & contra: Ergo quando Deus revelat aliquid temporale sub ratione temporali, talis revelatio non pertinet ad fidem, sed ad lumen propheticum.

72. Ex hoc probata manet secunda pars conclusionis, que confirmatur potest & magis illustratur, hoc dicatur: Alienus datus revelationibus privatis ex parte materia, non potest pertinere ad dona Spiritus Sancti, vel ad prudentialm inutilem: Ergo cum non pertinet ad fidem, ut jam ostendimus, spectare non potest nisi vel ad prophetiam, vel ad aliud lumen supernaturale, per modum transuertientis collatum. Consequenter patet ex sufficienti enumeratione: vix enim aliud affligi potest, a quo elicatur talis afflensus. Antecedens vero probatur: Dona Spiritus Sancti, & prudentia inutile, solum resident in homine iusto, & in placentem in peccatore, ut docet exprefit D. Thomas de donis infra quæst. 8. art. 4. & 5. & 1. 2. quæst. 68. art. 5. & de prudentia inutile est certum, cum nulla virtus moralis per se inutile in peccatore ramineat: Sed cuiilibet homini peccatori potest fieri aliqua revelatio privata ex parte materia, ita ut ille prebeat afferentem: Ergo alienus datus revelationibus privatis ex parte materia, nec ad prudentiam inutilem, nec ad dona Spiritus Sancti pertinet potest.

73. Dico secundo: Si Deus aliqui in particulari revelaret aliquam, que ad Christianam religionem pertinenter, & ad Deum ut auctorem supernaturalem reducensuram, talis revelatio, quanvis esset privata ex parte persona cui ficeret, pertinenter ad fidem, ut est virtus Theologica, non vera ut Catholica est.

74. Prima pars patet ex dictis in precedentibus assertione: nam ut aliquid pertineat ad fidem, ut est virtus inutile & Theologica, sufficit quod prima veritati revelanti in-

De Objecto Fidei.

ARTICULUS IV.

Utrum objectum fidei sit necessario verum, ita ut fides falsum subesse non possit?

81. Ex duplice capite concepi potest, quod fidei, ejusque objecto, solum fidei possit: primo ex parte dei dicensis & revelantis, si videlicet possit mentiri, & aliquid solum nobis ut verum proponere: secundo ex parte hominis creditensis, si nimur possit fide divina credere aliquid esse & revelatum a Deo, quod tam est falsum, & ab eo non revelatum, sive si possit nisi fide divina ad elicendum alienum falsum & errorem. Unde ad plenam & perfectam propositione difficultate resolutionem, haec duo paragraphi sequentibus breviter examinanda & discutiendu sunt.

§. I.

Prima difficultas resolvitur, & Deum nec per se, nec per alium mentiri posse, subindeque nec ex Deo dicente, fidei falsum subesse demonstratur.

82. Olim Priscillianista, si disti a Priscilliano Episcopo Abulensi, eorum Autesignano, blasphemantes dixerunt Deum esse auctorem falsitatis & mendacii: ut inde colligerent licitum esse nobis mentiri, & mendaciam firmare juramento; proper servandum scrutum. Unde hunc verbum inter se dicere solebant:

Jura, purjura, secretum prodere noli,

Inter Catholicos autem aliqui affirmaverunt, *quod licet Deus de potentia ordinaria non possit mendacium dicere, bene tamen de potentia absoluta, si non per se, faltem per alium. Sic docet Holcot, Aliaconis, & Gabriel, relati a Banne hic art. 3. dub. 1. Quam sententiam, ut speramus blasphemiam, & manifestum errorum, alii Theologi rejecti & detestantur. Quare

Dico primo: Deum, etiam ut potentia sua absoluta, nec per se, nec per alium mentiri posse, subindeque nec ex Deo dicente fidei falsum subesse.

83. Probatur primo ex Scriptura, que non minus removet a Deo mendacium, quam mutabilitatem, cum sic ait Numer. 23. Non est Deus quasi homo, ut mentitur, neque ut filius hominis, ut miseretur: Atqui mutatio repugnat Deo absolute: Ergo & mendacium. Item ibi Scriptura non quod de facto contingit affirmat (sunt enim aliqui homines, qui nunquam de facto mentiti sunt, ut Beata Virgo) sed describitur Dei, & hominis natura, quod hic ad mendacium est inclinatus, & sapienter mentitur; Deus autem nec mentitur, nec mentiri potest quod nulli puto homini convenit.

84. Confirmatur ex Apostolo ad Hebreos 6. ubi sic ait: Velen Deus abundanter ostendere immobilitatem confitit suis, interpositis iuramentis, ut per duas res immobiles (scilicet promissionem, & iuramentum) quibus impossibile est mentiri Deum firmissimum falcum habemus. Ubi docet Deum ex abundantia, id est sine necessitate, addicuisse iuramentum promissione fidei, ut ostenderet eum immobilitatem? quippe quis promissa divina per se sola immobilitis est, eligit omnino impossibile mentiri Deum, sive promisito folum, sive iurando; ita ut tam promisitio, quam iuramentum sint duas res immobiles, quibus singulis impossibile est Deum mentiri. Loquitur autem de impossibilitate absolute, quia aliquo non habemus firmissimum iuratum, seu fortissimum spem: possemus enim dubitare cum Deus efficit usus potentia sua absolute, si de potestate absolute mentiri posset, ut postea dicimus.

85. Probatur secundo ex SS. Petribus qui docent tam esse impossibile Deum mentiri, quam Deum non esse, aut non esse omnipotentem: Sed absolute impossibile est, Deum non esse Deum, vel non esse omnipotentem: Ergo & illum mentiri. Minor patet: Major probatur ex Athanasio lib. de Incarn. Verbi, ubi afferit, Absurdum esse dicere, Deus potest mentiri: si enim dixit quod potest sumi, non esse Deus, si non per seipsum. Et Anselmus lib. 1. cur Deus homo cap. 12. Non sequitur (inquit) si Deus vult mentiri, jussus est mentiri, sed potius Deum illum non esse. Augustinus etiam lib. 1. de Symbolo cap. 1. hac scribit: Deus omnipotens est, & cum sit omnipotens, non potest, falli non potest, mentiri non potest. Quam multa non potest, & omnipotens est? & ideo est omnipotens, quia non potest: nam si non potest, non est omnipotens; si mentiri, si falli, si iniqui agere, non est omnipotens: quia si hoc in eo efficeret, non fuisse dignus quod est omnipotens. Unde ergo Augustinus Epist. 37. impossibile istud (inquit) non infinitatis, sed virtutis est, & magis patet: quia veritas non recipit mensuram, nec Dei veritus levioris errorum. Similiter D. Thomas ad Timoth. 2. lec. 2. super verba illi Apostoli: Illi fidelis est, negare seipsum non potest, haec scribit: Ergo deus non est omnipotens. Cui objectioni sic respondet: Respondeo ex hoc est omnipotens, quod seipsum negare non potest.

post enim deficere, magis pertinet ad impotenciam; quia quod aliquid deficere a suo esse, est per debilitatem virtutis proprie: Christum autem negare seipsum, est deficere a seipso: hoc ergo ipsum quod non potest negare se, est ratio perfecta virtutis propriæ. Absurdum ergo & ridiculum est quod dicunt Adventarii, Deum non posse mentiri de potentia ordinaria, bene tamen de absolute & extraordinaria; cum mentiri, sicut & peccare, non sit effectus, sed potius defectus potentie, & Deus (ut inquit S. Doctor) ex hoc sit omnipotens, quem mentiri non potest.

Probatur tertio ratione quam infrauenit SS. Patres locis 86 adductis, & D. Thomas hic art. 3. in corp. ubi sic ait: sub veritate prima non potest stare falsum, sicut neque sub vere non est, nec matum sub honestate. Ex quibus verbis hoc potest argumentum confici: Deus est prima veritas: Sed repugnat primam veritatem mentiri; cum mendacium sit deviatio a veritate, & prima veritas a veritate deviate nequeat, alioquin deficeret a seipso, & sic non effect prima veritas & indistinctio: Ergo impossibile est Deum mentiri, etiam de absoluta potentia.

Confirmatur: Si Deus quacunque potentia mentiri posse, non est summa veracitas; sicut non est summa honestas, si quacunque potentia peccare posset, & male agere; major enim est illa veritas & honestas, que nullam potest posset a vero & a recte aberrare: taliter vero & tantum veritatem ac honestatem non esse possibilium, aut non esse re ipsa in Deo, ineptum est, ac Deo injuriosum asterner: cum Deus sit id quo nihil melius & perfectius excogitare potest.

Denique suaderi potest conclusio ex absurdo & inconveniente, quod sequitur ex adversa sententia: si enim Deus mentiri potest de potentia absoluta, tota fides nostra naturaret; quomodo enim scire possemus, quod Deus tali potestate non fuerit usus, quando mysteria fidei revelavit? Quod si dixeris ipsum revelasse se mentium non fuisse, de hac revelatione eadem currit difficultas: potius enim ex suis sericeis & occultis judicis similliter mentiri in ea de revelatione, qua se mentium dixisset.

Non solum fidei prædictis testimoniosis, & rationibus, 89 demonstratur Deum non posse immediate per seipsum mentiri, sive falsum revelare, sed etiam quod neque per alium id praestare possit: cum enim Deus ipse sit qui loquitur per ministram, juxta illud 2. Regum 13. Spiritus Domini locutus est per me, & sermo eius per lingua meam; & illud Matth. 10. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis: quod Deus utatur ministerio ad mentendum, non obstat quo minus mendacium in eum referatur, & ipsi attributur.

Confirmatur: Sicut mere materialiter se habet quod nulli puto homini convenient, 90 qui loquatur nubus vel Scriptura, subindeque obligatio veritatis eadem omnino est, quocunque modo quis loquatur: ita proflus materialiter se habet, quod Deus loquatur immediate per se vel per nuntium suum, cum nuntius sit verum instrumentum, sicut Scriptura, vel alia signa.

Confirmatur amplius: Si non esset omnino impossibile 91 Deum mentiri, etiam per ministros, sequeretur quod nostra fides, que divina revelatione innititur non haberet firmam & stabile fundamentum; quia tota fere Scriptura revelata est nobis ministerio Angelorum, Prophatarum, Apostolorum, & Evangelistarum: Sed hoc non est dicendum: Ergo nec illud.

Addo quod si Deus loquitur ad homines per ministros, 92 verbi gratia per hominem, vel Angelum, immediate loquitur ad aliquem illorum; non potest enim mediate loqui ad nos, nisi immediate loquatur ad ministrum: Ergo si impossibile est Deum mentiri, aut fallum dicere, loquendo immediate per seipsum, etiam ex impossibile ipsum mentiri loquendo per alium. Velenum ille id ipsum quod ei locutus est Deus referret, aut diceret aliud: si idem referret, mente ministro, mentiretur Deus; si vero aliud diceret, solum ministrum ex seipso mentiretur, non vero Deus per illum: sicut in humanis quando servus loquitur aliquid ab eo quod dominus ipse præcepit, non mentitur dominus, sed servus.

§. II.

Corollarium notarum dignum.

Ex dictis inferes, Deum non posse esse causam speciem & directam in nobis alienum falsi & erroris, ut falsus & erroris est; licet actum illum pro materiali, seu quantum ad entitatem & substantiam, cauſare possit. Ratio patet ex supradictis: Deus enim tam bene est prima veritas, quam summa honestas: Sed ex eo quod est summa honestas, non potest velle & cauſare aliquid malum sub illa, formaliter, etiam in nobis: Ergo etiam ex eo quod est prima veritas, non poterit esse causa directa & specialis in nobis erroris aut falsitatis, sub hac formalitate, licet actum falsum & errorium pro materiali cauſare possit. Eadem ratio convincit, Deum non posse affectu habitum

Disputatio Prima,

habitu erroris, aut falsa opinionis infundere: cum enim talis habitus per se, & directe in errorem vel falsam opinionem inclinet, Deus illum infundendo, per eum directe inclinaret intellectum in errorem, vel falsam opinionem, quod a summa bonitate & prima veritate alienissimum est. Ex quo etiam principio in Tractatu de peccatis probari solet, habitum virtutum non posse a Deo immediate induendi; aliquo in actum pravum & vitiosum voluntatem vel appetitum inclinare.

94 Dices primo: Habitus erroris producitur ab ictibus, ad quos Deus concurrevit: Ergo etiam sine nostris ictibus Deus posset immediate illum cauſare.

Sed neq; Consequuntur: Nam etiam habitus viti producitur ab ictibus nostris, ad quos Deus concurrevit, & tamen non potest illum immediate & sine nostris ictibus cauſare in nobis; quia ad actus viti non concurret, quatenus viti & vici sunt, sed tantum materialiter & quod substantiam: quare enim modo solum concurret ad productionem habitus viti, qui ex illis ictibus resulat. Idem cum proportione de habitu erroris dicendum est: nam etiam ad actus erroris, qui sunt in nobis, non concurret Deus directe & formiter ut erroris sunt, sed tantum materialiter & quod substantiam.

95 Dices secundo: Deus in Scriptura proficitur, se improbos in fraudem & errorem inducere: Ergo potest esse causas affensus falsi & erroris in nobis, vel habitum erroris, aut falsa opinio, nobis infundere. Consequuntur patet, Autecedens probatur ex variis Scripturae testimoniorum: dicitur enim Job 12. *Quis immutans cor principium, & despiciens, & orante facit suos actus.* Et 2. ad Thessal. 2. *Ideo mittitis (Deus) operationem erroris, ut credant mendacis.* Et 3. Reg. 22. *Dedit Dominus spiritum mendacis in ore omnium prophetarum tuorum;* ibidemque autem dominus ad spiritum mendacis: *Despicias & prevaricias; egredere, & fac ita;* Denique Ezechiel 14. Deus ait: *Prophetas cum erroris, & locutus fuerit verbum, ego dominus decepit prophetam illum.*

Refondendo negando Antecedens, ad cuius probationem dice, regulam generalem esse apud Theologos, & Scripturam Interpretes, quod quoiescunque in Sacra Scriptura dicitur quod Deus velit, praecepit, aut faciat aliquod malum culpe, vel erroris, vel falsitatis, hoc semper debet intelligi de permissione, non auctor de voluntate, aut causitate possit: hoc enim in Sacra Scriptura fatus ultimum est, ut praecepare & permittere pro eodem usurpatur. Si quando Christus dixit Iude, volenti illum tradere, *Quia facis, fac cito;* non illi iumenta sacrilegum predicationis & venditionis precepit, sed domoxat permissit, ut docet D. Thomas supra illum locum, & Augusti tract. 61. in Joann. Sic etiam Marci 10. dixerunt Pharisei Christi: *Domino, Moysi permisisti libellum reddiri, & Christus respondebat: Ad datus eon cordis vestri scripti vobis praecepimus istud.* Item Matth. 19. dicunt Pharisei: *Quid ergo Moysi mandavit dare libellum redditi?* Respondit Christus: *Ad duriorum cordis vestri permisisti vobis dimicere uxorem.* Quibus locis, praecepere & permittere, pro eodem accipiuntur. Quando ergo in Scriptura dicitur Deum execrare, inducare, decipere, vel in errorem inducere aliquem, hoc non debet intelligi possitive, sed negative tantum, seu permissive: quia scilicet, cum Deus malum, & peccatum, aut erroris, vel deceptionem impedit poterit, conferendo majora auxilia, & cognitionem clarioram, cum quibus peccatum, deceptio, aut error flare non possint; id tamen suo justo iudicio non facit, sed peccare & errare permittit.

§. III.

Principia obiectio[n]es solvuntur.

96 Contra precedentem conclusionem objici solent variis Scripturae testimonia, quae videntur innovere aliquos Prophetas, vel sanctos viros, Spiritus Sancti insinuato esse mentitos, aut falsum locutus, subindeque Deum, sicut per ministrum, possit mentiri, seu falsum afflere. In prius enim 4. Regum 2. Iffae, dixit Ezechiel Regi: *Morieris tu & non vives,* & tamen supervixit quindecim annos. Secundo Jonas c. 3. dixit ex parte dei *Nivitius: Adhuc quadragesima dies, & Ninus iubaveretur, & tanquam non est subverba illa vixit.* Tertio Abraham Gen. 22. conseruatus montem ad immolandum Iffae, dixit servis suis: *Exspicebit hic, ego autem & puer illus si quis proferat, possit quam aderaverimus, reverteremur ad vos,* in quo certe fuit mendacium; nam cum ex praecptis divinis vellit immolare filium, non poterat sine mendacio dicere, quod filius reverteretur ad eos, & tamen insinuavit divino locutus est, ac propheticus spiritu, ut docet Ambrosius lib. 1. de Abraham cap. 8. Item idem Patriarcha ex instigatu dei (ut ibidem afferit Ambrosius) dixit quod Sara non esset lux uxori, sed foror, & ut idem diceret, fuisse illi: *Die quod foror eras es, ut referunt Gen. 21. Denique Gen. 21. Jacob mentitus est, cum dixit Pagi suo Haac: Ego sum primogenitus tuus Iffae: & tamen Spiritus Sancti insinuavit locutus, ut definit Innocentius Papa, in cap. *Candeanus;* de divinitate,*

Ad primi respondetur, quod quia Rex Ezechiel, 97 juxta ordinem casuarum naturalium, tunc moriturus erat, attempendo ad eas praeſcire, vere ei dicere potuit Iffae, *Morieris tu, & non vives,* licet nihilominus de potentia extraordinaria, poterit supervixerit. Solutio est D. Thomas 1. p. quæst. 19. art. 7. ad 2. ubi sic ait: *Deus aliquando præsumit aliquid falsum, secundum quod conservatur in ordine causarum inferiorum, pater secundum dispositorym natura, vel mortis, quod ratione non sit, quia alter est in causa superiori divina: sicut cum prædictis Iffae Ezechiel: Disponit domini res, quia morieris, & non vives; neque tam sunt ita eventi, quia ab altero alter fuit in scientia & voluntate divina, quia immutabilis est.* Id fuisse explicat 2. 2. q. 17. art. 6. ad 2. ubi legendis est.

Ad secundum dicendum, prophetam illum Jona fuisse 98 tantum communitoriam: quod genus propheticum non debet impleri, si ille cui fit communio, prætentient agat, ut docet idem S. Doctor ibidem quæst. 174. art. 1. & colligitur ex cap. 38. Iffae, ubi dominus dicit: *Si penitentiam eritis ergis illa, agam & ego penitentiam super malum quod ego cogitabam facere.* Addo cum Augustino, prophetam illum aliquo modo fuisse impletam; nam a Jone prædicacione, ita tamen mox & dominus, Ninive subversa est in pravis malis.

99 Ad tertium responderet Adrianus quodlib. 1. art. 1. quem sequitur Magister Cano, lib. 1. de locis Theolog. cap. 4. quod Abraham mentitus est in illis locis, vel habitum erroris, aut falsa opinio, nobis infundere. Consequuntur patet, Autecedens probatur ex variis Scripturae testimoniorum: dicitur enim Job 12. *Quis immutans cor principium, & despiciens, & orante facit suos actus.* Et 2. ad Thessal. 2. *Ideo mittitis (Deus) operationem erroris, ut credant mendacis.* Et 3. Reg. 22. *Dedit Dominus spiritum mendacis in ore omnium prophetarum tuorum;* ibidemque autem dominus ad spiritum mendacis: *Despicias & prevaricias; egredere, & fac ita;* Denique Ezechiel 14. Deus ait: *Prophetas cum erroris, & locutus fuerit verbum, ego dominus decepit prophetam illum.*

Refondendo negando Antecedens, ad cuius probationem dice, regulam generalem esse apud Theologos, & Scripturam Interpretes, quod quoiescunque in Sacra Scriptura dicitur quod Deus velit, praecepit, aut faciat aliquod malum culpe, vel erroris, vel falsitatis, hoc semper debet intelligi de permissione, non auctor de voluntate, aut causitate possit: hoc enim in Sacra Scriptura fatus ultimum est, ut praecepare & permittere pro eodem usurpatur. Si quando Christus dixit Iude, volenti illum tradere, *Quia facis, fac cito;* non illi iumenta sacrilegum predicationis & venditionis precepit, sed domoxat permissit, ut docet D. Thomas supra illum locum, & Augusti tract. 61. in Joann. Sic etiam Marci 10. dixerunt Pharisei Christi: *Domino, Moysi permisisti libellum reddiri, & Christus respondebat: Ad datus eon cordis vestri scripti vobis praecepimus istud.* Item Matth. 19. dicunt Pharisei: *Quid ergo Moysi mandavit dare libellum redditi?* Respondit Christus: *Ad duriorum cordis vestri permisisti vobis dimicere uxorem.* Quibus locis, praecepere & permittere, pro eodem accipiuntur. Quando ergo in Scriptura dicitur Deum execrare, inducare, decipere, vel in errorem inducere aliquem, hoc non debet intelligi possitive, sed negative tantum, seu permissive: quia scilicet, cum Deus malum, & peccatum, aut erroris, vel deceptionem impedit poterit, conferendo majora auxilia, & cognitionem clarioram, cum quibus peccatum, deceptio, aut error flare non possint; id tamen suo justo iudicio non facit, sed peccare & errare permittit.

Ad quartum similiiter dicendum est, Jacob non fuisse totum mentitus, cum dixit patri: *Ego sum primogenitus tuus;* quia primogenitus de jure ei debebantur, idque duplicitus titulus, nempe ob venditionem, & Dei decreto Rebecca significatum, quando ei revelatum est, fore ut major serviret minori. Nec etiam mentitus est, cum dixit, *Ego sum Iffae,* tam quia personam eius gerebat, unde erat sua representatione externa, ut loqui solent qui in theatris personam aliquam representant; tom quia se appellabat Iffae, non in persona, sed jure; sicut Joannes dicitur est Elias, non in persona, sed in spiritu; & sicut Paulus ad Rom. 9. ait omnes fidèles, & in Christianum credentes, esse Israelites, & filios Abraham. Addo cum Augustinus lib. contra mendacium cap. 10. quod Jacob tunc gerebat figuram Christi Domini, qui in similitudinem peccatorum factus est, sicut Jacob hodiernus pellicibus vellitus, similitudinem gerebat Iffae: unde subdit, verba illi Jacob, *Ego sum Iffae,* non fuisse mendacium, sed mysterium. Similia habet D. Thomas loco supra citato, ubi ait: *In Scriptura sacra inducuntur aliquorum gesta, quasi exempla perfecta viri virtutis, quae ratione in eorum dictis apparet, que mendacia videantur, intelligentia est, ex figura & proprieate dicta fuisse.* Et 3. p. quæst. 55. art. 4. ad 1. Non omne, inquit, quod fingimus, mendacium est, sed quando illud fingimus quod nihil significat, runc est mendacium: cum autem fictio nostra refetur in aliquam significacionem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis: aliquam omnia que a sapientia viri, vel ciuii a Domino, figurae dicta sunt, mendacia depubescunt... sicut eussem dicas, ita etiam fingimus facta sunt mendacio, ad aliquam rem significandam.

§. IV.

De Objecto Fidei.

Nondum est impletum: id est, nondum venit tempus meum ascendendi.

Similiter ad secundum dico, Christum in illa responſione, qua negavit Apollonis fe diem judicii scire, equivocatione tantum materiali usum suffit: ex circumstantia enim perfide, hanc responſionem profarent, que eos docuerat, omnis que pater habet, filium similiter habere, & aliorum plurium, quia ipsi ad eos revelata fuerant, poterant sufficienter intelligere, si voluerent attendere, eum non negare absolute si scire diem judicii, sed folum cum aliqua restrictione, verbis quidem non expressa, sed tamen ab eo subintella, & manifestabili per circumstantiam perfide profarentur.

§. V.

Alia difficultas resolvitur & per accidens, sive ex parte credentis, non poteſti fidei subſeſſe falso, demonstratur.

Dico secundo, fidei non posse subſeſſe falso, etiam per accidens, sive ex parte credentis.

Probatur: Ut fidei per accidens, sive ex parte credentis, salutem subſeſſe potest, debet homo posse illud credere, fide non tantum humana, sed etiam divina: Atqui licet ex ignorancia invincibiliter potest illud esse verum, & a Deo revelatum, non tamen potest ipsum credere fide divina, sed tantum humana: Ergo non potest, etiam per accidens, sive ex parte credentis, fidei subſeſſe falso. Major constat: Minor vero probatur. Non potest quis uti fidei divina ad eliciendum afflumen falso & errorem: Sed si potest credere fide divina aliquid falso, eo ipso uteretur tali fide ad eliciendum afflumen falso & errorem. Ergo non potest homo aliquod falso credere fide divina. Minor constat: actus enim qui quis credit aliquod falso, licet existimat verum, est afflumen falsus & erroneous. Major vero probatur primo ex D. Thoma his art. ubi sic discutitur: *Nihil subſeſſe aliqui potest vel habere, nisi etiam ait, nisi mediante ratione formalis obiecti: sicut color videtur, non potest, nisi per lucem, aut concilio sciri non potest, nisi per medium demonstrationis.* Dicitur etiam quod ratio formalis obiecti fidei vel veritas prima: unde nihil potest cadere subſeſſe, nisi in quantum sit sub veritate prima, sub qua nullus falso stare potest: sicut non eni subesse, nec malum sub bonitate. Quibus verbis S. Doctor hanc rationem insinuat: *Quidquid attingit habitus fidei, debet necessario cadere in illis verbis, non secundum, alium sensum a Christi fidei intentum, quam illum, qui ab auditoribus eius existimat: putabant enim ipsi negare absolute, si ascenderet, ipse vero non negabat absolute, si ascenderet, sed cum addito, licet verbis non expelli, scilicet publice & palam. Secundo eadem Minor suadet Marci 1. 13. ubi Christus interrogatus a Discipulis de die iudicii, respondit: *De autem illo, vel hora, nemo scit, neque Angelus in celo, neque filius hominis.* Quia respicito vera esse non potuit, nisi intelligeretur a Christo in sensu diverso ab eo quam ejus verba praeservantur: unde nullum falso potest cadere sub ratione formalis sub quo fidei, nimirum divina revelatione; cum Deo non possit mentiri, nec aliquod falso revelare, ut §. 1. ostendimus: Ergo habitus fidei non potest aliquod falso attingere, nec prouide aliquis potest uti fide ad eliciendum afflumen falso & errorem.*

Secundo probatur eadem Major: *Si fides efficit principium afflimenti & erroris, falem mediate; non minus quam si lumen naturale, & habitus primorum principiorum, efficiat afflumen falsi & errorei, talis error & falsitas in Deum ut Auctorem reducerentur: Sed hoc non est admittendum: Ergo nec illud.*

Dices: *Ars sophistica est a Deo. Sed illa inclinat ad falso, & ad decipendum: Ergo aliquis habitus ad falsum inclinans, potest effici a Deo.*

Respondeo, concepta Majori, negando Minorem: *ars sophistica solum docet intelligere, & cavere fallacias, non vero ad fallendum inclinat: immo nulla potest dari ars, que ad mentendum, vel decipendum, inclinet, quia ut docet S. Thomas infra quæst. 93. art. 1. ad 2. & quæst. 169. art. 2. ad 4. post D. Chrysostomum homil. 50. in Matth. non sunt vera ares dicenda, que non sunt de bona & necessaria obiecto.*

107 Ad instantiam respondeo, quod amphibiologia, seu equivocatione formalis, est qualiter species mendacii, non verum illa est quod solum materiali usum: licet enim illa qui amphibiologia materiali uitum, proferat verba in sensu non communis, sed particulari, ut ipso tamen quod adhuc circumstantia, que possunt sensum illam particulariter audiendi indicare, quod illi in alio sensu verba illa accipiunt, non provenit ex loquente nec ex equivocatione, tamen ex causa per se, sed folum ex negligencia auditoris, qui noluit vexari in consideratione circumstantiarum, que poterant illi indicare veram sensum verborum a loquente intentum. Unde ad primum exemplum de Christo, dico enim in illa responſione, qua negavit confanganeis se ascensurum, uti sensum, uti significacionem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis: aliquam omnia que a sapientia viri, vel ciuii a Domino, figurae dicta sunt, mendacia depubescunt... sicut eussem dicas, ita etiam fingimus facta sunt mendacio, ad aliquam rem significandam.

Quarto: Lumen fidei est singularis quadam participationis divini luminis, & quasi inchoatio luminis beatifici; & ut ait D. Bernardus, *Voluntaria quadam & cetera præbatio nondum populata veritatis:* Ergo sicut lumen divinum, & beatificum, ad verum sic determinata sunt, ut sensum afflumentum producere nequeant, nec ad ipsum intellectum inclinare, ita & lumen fidei.

Disputatio Prima,

¹¹⁴ Denique probatur eadem Major: Si lumen fidei posset esse causa assensus falsi, non esset conscientiam huius, qui a Deo intenditur in eius insuffione, scilicet ut homines eo mediante summa cum fiducia & certitudine captivent intellectum in obsequium Dei: posset enim homo aliquando in tali captivitate & obsequio decipi, credendo verum id quod falsum est, subindeque non reveretur summam in eo habere fiduciam: Ergo, &c.

§. VL

Solvuntur objections.

¹¹⁵ Obiectus primo: Potest aliquis elicere actum virtutis moralis, vel Theologica, circa illud quod prudenter existimat esse materialis talis virtutis, quamvis de falso non sit eius materia: Ergo etiam potest quis elicere actum fidei divine circa illud, quod prudenter judicat a Deo revelatum esse, licet de facto revelatum non sit, subindeque fidei potest subesse falsum per accidens & ex parte credentis. Consequentia videtur legitima a paritate rationis: Antecedens vero variis exemplis inducatur. Potest enim quis elicere actum misericordiae circa pauperem suum, quem verum pauperem existimat, & adorare hostiam, quam prudenter existimat esse consecratam, quamvis ex malitia sacerdotis consecrata non sit. Idem patet in virtutibus Theologicis: nam si aliquis diligit dominum, propter sanctitatem quam in eo esse existimat, tunc actus dilectionis procedit ex vera caritate Theologica, etiam illi non sit sanctus, sed hypocrita. Item qui existimaret invincibiliter Deum esse evidenter oculis corporis, & hanc visionem speraret ut premium suorum operum, actum spesi elicere, quamvis in re non ita sit.

¹¹⁶ Respondeo, concessis Antecedentibus, negando consequentiam & paritatem: hoc enim inter virtutes que sunt in intellectu, & eas quae resident in appetitu aut voluntate, reperitur differere, quod prima excludit totaliter falsum, non autem secunda; ut declarat D. Thomas hic art. 3. ad 1. his verbis: *Discendum quod quia verum est ipsum intellectus, non autem est bonus appetitus virtutis, ideo omnes virtutes qua percipiuntur intellectus, exclusum intellectus falsum quia de ratione virtutis est quod se habet solum ad bonum. Virtutes autem per se existentes partem appetitivam, non excludunt regulare falsum: potest enim aliquis existimare regulare falsum: potest enim aliquis existimare se non indigerent cibo aut patu & operari secundum temperiam, habens aliquam falsam opinionem de eo circa quod agit: & ita cum fides per fidem incolleat, spes autem & caritas appetitivam partem, non est similis ratio de obo.*

¹¹⁷ Circa quam doctrinam Cajetanus hoc Novitio Theologo leggeret, ut intelligat quomodo silla opinio stare possit cum operatione justitiae, & aliam virtutem moralium: *Animaduerte, inquit, quod contingit aliquem falso credere absque culpa sua, aliquem fidei esse debetorem, vel e converso, & operari ad illam secundum justitiam: & similiter credere se non indigerent cibo aut patu & operari secundum temperiam, & sic de aliis. Et video virtutes appetitivas non excludere regulare falsum opinionem de eo circa quod agit, ut in litteris dicitur. Ex quibus habes manifestam differentiam que inter virtutes morales & intellectus reperitur: illa enim non verantur circa verum, sed circa bonum, & consequenter non respiciunt per se & formaliter veritatem, & possunt secum admittere per accidentem aliquam falsitatem: ita vero, cum perficiant intellectum in ordine ad cognitionem veri, nullam etiam per accidens admittunt falsitatem. Unde D. Thomas precedenti citatus, ait quod fidelis non referunt ad hanc species panis, vel illos, sed ad hoc quod verum corpus Christi sit sub speciebus panis sensibili, quando recte fuerit consecratum: unde si non sit recte consecratum, fides non habebit proper hoc falsum.*

Circa quam doctrinam bene monet Cajetanus, ut diligenter advertas, ne dum audis quodquid non respicit has vel illas species, sed hoc folum quod verum corpus Christi sit sub speciebus panis sensibili, incidas in errorem dicentiam, quod hostia quia adoranda offeratur in Ecclesia, sub conditione folum, nempe si est vere consecrata, non vero absolute, adoranda sit, ad hoc enim ut fidelis eam absolute adorare tenetur, sufficit quod habeat certitudinem moralem, quod vere consecrata sit; talis enim certitudo sufficit ad iudicium prudentiale; quod est proxima regula dirigens in suis operationibus omnes virtutes morales, inter quas precipuum tenet locum religio.

Obiectus quartus: Potest fieri syllogismus in quo una ex premis si vera, & de fide, & altera falsa, subindeque conclusio etiam falsa, ita si quis Eusechianus argumentaretur sic: *In quacumque est unica hypotesi, est unica natura: agit in Christo est unica hypotesi, ergo est unica natura: Sed tunc assensus conclusionis falsa proficiuntur tamquam effectus ab assensu premis: Ergo cum una ex illis sit de fide, assensus fidei, sicut ut cum alio actu falso coniunctus, in falso influere & inclinare potest.*

Propter hoc argumentum Magister Victoria in manuscriptis super art. 3. hujus questionis docet, quod, sicut Deus,

quo judico me posse facere eleemosynam ex pecunias, quas prudenter judico esse meas, adorare hostiam, quam prudenter judico esse consecratam, practice verum est: unde potest esse regula recta operationis: fides vero, ut infra dicimus, simul practice & speculative est, & sic ei nec practice, nec speculative, falsum subesse potest.

Obiectus secundo: Si Episcopi alicuius provincie proponerent aliquid tamquam de fide divina, quod tamen non esset de fide, tunc quilibet de populo propter rufici, teneretur illud credere: Sed non fide domitaxa humana, quandoquidem ipse proponeretur credibile fide divina: Ergo fide divina, & per consequens fieri potest, quod fides divina per accidens, & supposita aliqua falsa existimatione, in falso inclinet.

Respondeo, concessa Majori, negando Minorem: in illo enim causa rufici non teneretur credere fide divina que ipsi proponerent Episcopi fide divina credenda, sed fide dumtaxa humana, quia si esset falsa, non essent credibilia fide divina, sed tantum humana.

Si autem intes, & dicas, quod illi rufici dissentirent tali propositioni, a Prelatis & Doctoribus Ecclesie propria, absolute essent dicendi heretici: Ergo quando eliciunt assensum circa illam, talis assensus est fidei infusa, similius diffensus hereticus directe & immediate assensu fidei infusa opponitur.

Respondeo, quod rufici illi, tali propositioni dissentientes, non essent heretici formaliter, sed tantum virtutiter & argutie: quia existimantes illam esse veram, & a Deo revelatum, atque ut tales ab Ecclesiis propositorum, eo ipso quod illi dissentient, essent ita dispossiti quantum ad effectum, ut divino testimonio, & Ecclesiis propositioni, nolent probare assensum, subindeque si non in re, sicut quantum ad effectum, confenseretur heretici.

Obiectus tertius: Fides antiquorum fuit quod Christus est nichil fidei, & haec fides duravit in multis usque ad predicationem Evangelii: Sed Christo iam nato, etiam ante Evangelii promulgationem, falsum erat Christum esse fidei: Ergo fidei potest subesse falsum per accidens, & ex parte credentis. Item unum de pertinentibus ad fidem est, ut credamus sub sacramento altaris verum Christi corpus contineri: Sed contingit potest quando non recte conferatur, quod non sit ibi verum corpus Christi, sed folum panis: Ergo fides per accidens ad falsum fertur & extendi potest.

Ad primam instantiam respondet S. Thomas hic art. 3. ad 3. quod ad fidem credens pertinet post Christi nativitatem, quod credere cum quandoque nasci: fed illa determinatio temporis in qua despiciatur, non erat ex fide, sed ex conjectura humana: possibilis est enim ex conjectura humana, dominum fidelem falsum aliquid estimare, sed quod ex fide falsum existimat, hoc est impossibile. Unde sicut si quis continuaret actum, que vult dare eleemosynam, ut sublevet miseriam pauperis, & polta, pervertere hoc propositio, affectaret simul inanem gloriam, talis actus, quantum ad substantiam semper procederet a misericordia, modum tamen ejus esset a vanagloria, & inordinata affectu: ita patet, si Iudeus ante nativitatem Christi haberet hunc actum, Christus nascetur, illamque post Christi nativitatem, efficeret quidem a fide, quantum ad substantiam, sed modus ejus ab alio habet petendus est, scilicet ab humana opinione & conjectura, quibus potest subesse falsum.

Ad secundam respondet idem S. Doctor in solut. ad 4. quod fides credens non referunt ad hanc species panis, vel illos, sed ad hoc quod verum corpus Christi sit sub speciebus panis sensibili, quando recte fuerit consecratum: unde si non sit recte consecratum, fides non habebit proper hoc falsum.

Circa quam doctrinam bene monet Cajetanus, ut diligenter advertas, ne dum audis quodquid non respicit has vel illas species, sed hoc folum quod verum corpus Christi sit sub speciebus panis sensibili, incidas in errorem dicentiam, quod hostia quia adoranda offeratur in Ecclesia, sub conditione folum, nempe si est vere consecrata, non vero absolute, adoranda sit; ad hoc enim ut fidelis eam absolute adorare tenetur, sufficit quod habeat certitudinem moralem, quod vere consecrata sit; talis enim certitudo sufficit ad iudicium prudentiale; quod est proxima regula dirigens in suis operationibus omnes virtutes morales, inter quas precipuum tenet locum religio.

Obiectus quartus: Potest fieri syllogismus in quo una ex premis si vera, & de fide, & altera falsa, subindeque conclusio etiam falsa, ita si quis Eusechianus argumentaretur sic: *In quacumque est unica hypotesi, est unica natura: agit in Christo est unica hypotesi, ergo est unica natura: Sed tunc assensus conclusionis falsa proficiuntur tamquam effectus ab assensu premis: Ergo cum una ex illis sit de fide, assensus fidei, sicut ut cum alio actu falso coniunctus, in falso influere & inclinare potest.*

Propter hoc argumentum Magister Victoria in manu-

De Objecto Fidei.

145

ARTICULUS V.

Quomodo esse non visum, seu obscurum revelatum, pertinet ad objectum fidei.

Deus, qui est summa bonitas, causat defectus naturales, v.g. claudicacionem tibiae, mediate & indirekte, id est causa secunda deficiente; ita fides, sive assensus illius, mediate & indirekte, mediante scilicet alio actu falso, cui potest esse conjunctus, in actu falso influere potest.

¹²⁹ Sed hoc doctrinae displicer alii Thomistis, & merito: Nam nulla causa potest influere in aliquem effectum, etiam per accidens, mediate, aut indirekte, nisi talis effectus contineatur aliquo modo sub objecto formaliter causitatis illius, ut constat inductive in omni causa: Sed sub objecto formaliter fidei nullatenus potest contineri actus falsus, ut supra ostendimus: Ergo fides in illum, etiam per accidens, mediate, aut indirekte, influere non potest.

Confirmatur & magis illustratur haec ratio, exemplo adducto de divina causitatis: nam licet Deus dicatur causa actualitatis & entitatis, cum qua conjungitur deus & fides, sive naturalis, sive moralis, non tamen dicitur, etiam per accidens, mediate, aut indirekte, causa delectus & fidei, vel moralis, unde in nullo sensu potest verificari, quod Deus sit causa peccati, quamvis sit causa actus & entitatis peccati, & hoc non alia ratione, nisi quia nullus defectus, sive moralis, sive naturalis, continetur sub objecto formaliter causitatis divinae, ut ille ostendimus in Tractatu disp. 8. de voluntate Dei. Pariter ergo, si sub objecto formaliter fidei nullatenus falsum continetur, impossibile erit quod fides in aliquem assensum falsum influat, etiam per accidens, mediate, vel indirekte. Addo quod cum ex vero semper sequatur verum, ex assensu fidei qui tempus est verus, nunquam potest sequi falsa conclusio. Unde

¹³⁰ Respondeo secundo Banzer, Serra, & alii ex nostris Thomistis, in predicto syllogismo propositionem, que est de fide, esse quidem assensus conclusionis, quantum ad substantiam, sed non quad modum, seu falsofite: Sicut (inquit) cum aliquis egregius scriptor utitur calamo non bene aptato ad scribendum, scriptio quantum ad substantiam, in scriptorem, ut in causam principalem, modus vero seu deformitas ejus, in defectu instrumenti reducitur.

Sed haec solutio non placet, quia in quolibet syllogismo premisse, que influunt in conclusionem, eam causant non solum quantum ad substantiam, sed etiam quantum ad unione extremitatum, qui sit in illa ex vi unionis illatum cum medio, que in premis facta est: Sed veritas, vel falsitas coniunctionis, consistit in illa unione extremitatum que sit in illa, ex vi unicis illorum cum medio, que in premis facta est: Ergo si in predicto syllogismo ambae premissa effective influant in conclusionem, eam causant non solum quantum ad substantiam, sed etiam quad modum seu falsofite in conclusionem, eam causant non solum quantum ad substantiam, sed etiam quod fidei, ut ratio specifica & formalis illius, modus vero seu deformitas ejus, sed solum ut conditio ad illud requiratur.

Secundum vero pars probatur primo ex D. Thoma 3. p. 9. q. 7. art. 3. ubi sic ait: *Objectum fidei est res divina non visum, & non autem est sensus corporis, prout est non apparet.* Unde quando prima veritas proposito erit, amittere rationem objecti: At si esse non visum non pertineret ad objectum formale sub quo fidei, ut ratio specifica & formalis illius, vel falsofite ut modus intrinsecus imbibitus in ejus ratione specifica & formalis, exinde quod res divina sit non visum, immo credit Deum esse visum a Reatis: Ergo obscuritas, seu ratio non visum, non pertinet ad objectum formale quod fidei, ut ratio specifica & formalis illius, sed solum ut conditio ad illud requiratur.

¹³¹ Ad objectionem respondeo, quod in predicto syllogismo conclusio falsa multo modo causatur a propositione fidei, sed solum a propositione naturali falsa, & a mala applicatione intellectus, male detinquentis propositionem veram, & de fide certam, ad conclusionem falsam & erroraneam: verum enim per se non tendit nec inclinat nisi in verum, nec nisi veri semen est, & principium; & per accidens est, ac contra ipsius naturam, quod ad falsofite falsitatem detinatur.

¹³² Dices: Causitatis assensus praemissarum circa assensum conclusionis, in eo solum consistit, quod possit afferre praemissarum, & notitia bona illationis, neceſſitor intellectus ad assentendum conclusioni, falsofite specificativa, ita ut non possit diffinire, ita ut illo assensu: At hoc totum reperitur in dictu facto ex una propositione fidei: Ergo talis propositione causat, falsofite partialiter, assensum conclusionis falsa, subindeque in falsitatem influit.

¹³³ Respondeo negando Majorem: causitatis enim conclusionis non in eo solum consistit, sed ulterius requirit, ut assensus praemissarum, non solum ex applicatione diffinientis, sed etiam per se sit principium, in quo veritas conclusionis ex naturae rei contrinetur, tamquam in sensu naturali, valente per se ad illam elicendam, & vim suam exercente per bonam illationem. At hoc non fit in syllogismo adducto, sed ipsem diffinire, per malam applicationem assensus veri, et libi ipsi causa assensus falsi: neque enim ex ductu per se assensus verus, neque in eo continetur virtualiter assensus falsus, ut neque falsa propositione continetur virtualiter in veritate, sed per accidens eo detorquetur per absurdum male applicantis, & male conuenientis assensum verum cum alio assensu falso, qui per se ducit ad falsum conclusionem.

¹³⁴ Confirmatur: Ad objectum virtutis spei pertinet quod non possideatur quod speratur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹³⁵ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli 1. ad Corinth. 13. *Videmus nunc per speculum & in signis, & non autem facit ad faciem.* Sed haec oppositione non provenit ex objecto formaliter quod utriusque, cum sit idem, non obiectum proprium fidei, nisi sub hac ratione, prout est non apparet. Unde quando prima veritas proposito erit, amittere rationem objecti: At si esse non visum non pertineret ad objectum formale sub quo fidei, ut ratio specifica & formalis illius, sed etiam quod fidei, ut ratio specifica & formalis illius, vel falsofite ut modus intrinsecus imbibitus in ejus ratione specifica & formalis, exinde quod res divina sit non visum, immo credit Deum esse visum a Reatis: Ergo obscuritas, seu ratio non visum, non pertinet ad objectum formale sub quo fidei, ut ratio specifica & formalis illius, sed solum ut conditio ad illud requiratur.

¹³⁶ Propter hoc pars probatur secundo ex D. Thoma 3. p. 9. q. 14. de verit. art. 3. ad 6. *Veritas prima (inquit) non obiectum proprium fidei, nisi sub hac ratione, prout est non apparet.* Unde quando prima veritas proposito erit, amittere rationem objecti: At si esse non visum non pertineret ad objectum formale sub quo fidei, ut ratio specifica & formalis illius, sed etiam quod fidei, ut ratio specifica & formalis illius, & de fide certam, ad conclusionem falsam & erroraneam: verum enim per se non tendit nec inclinat nisi in verum, nec nisi veri semen est, & principium; & per accidens est, ac contra ipsius naturam, quod ad falsofite falsitatem detinatur.

¹³⁷ Propter hoc pars probatur tertio ex D. Thoma 3. p. 9. q. 15. *Veritas nostra per speculum & in signis.* Sed haec oppositione non provenit ex objecto formaliter quod utriusque, cum sit idem, non obiectum proprium fidei, nisi sub hac ratione, prout est non apparet. Unde quando prima veritas in effendo; idem quippe videbimus beatu in patria cum fidei credimus in via; unde debet provenire ex objecto formaliter sub quo utriusque; five a ratione formalis sub qua. Ergo ratio formalis sub qua fidei, & ratio formalis sub qua visum, intrinseci opponuntur: cum sint radix oppositionis reporta inter fidei & visum: constat autem quod ratio formalis sub qua fidei, & ratio formalis sub qua visum, non possint inter se opponi, nisi ponas obscuritatem & claritatem, ut aperte declarant verba Apostoli supra relata: Ergo obscuritas pertinet ad rationem formalem sub quo fidei, vel ut ratio ejus specifica, vel falsofite ut modus intrinsecus imbibitus.

¹³⁸ Confirmatur: Ad objectum virtutis spei pertinet quod non possideatur quod speratur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹³⁹ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁴⁰ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁴¹ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁴² Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁴³ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁴⁴ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁴⁵ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁴⁶ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁴⁷ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁴⁸ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁴⁹ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁵⁰ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁵¹ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁵² Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁵³ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁵⁴ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁵⁵ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁵⁶ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁵⁷ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

¹⁵⁸ Fides & visio intrinseci opponuntur, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim vides quis, quid sperat? Ergo similiter pertinet ad speciem fidei; quod non videatur quod credatur.* Consequenter patet ex affinitate & similitudine quam habent inter se illae virtutes, quantum ad

^{159</sup}

veritatis evidenter apparenti, ita ut ipsi dissentire non possit. Ergo obscuritas pertinet ad objectum formale sub quo fidei, vel ut ratio specifica & formalis, sicut docet Bannez, vel ut existimat Serra, ut modus intrinsece in eius ratione formalis & specifica imbibitus, non vero ut mera conditio ad illud requisita, sicut Durandus, & Contentorius opinantur.

140 Objicies primo. Obscuritas est aliqua imperfectio, que negationem aut privationem importat, cum ea obscurum nihil aliud sit quam esse non videntur. Ergo non potest pertinere ad objectum formale & specificavum fidei, quod est quid perfectum, & positivum.

141 Respondeo, concedo Antecedenti, quantum ad primam partem, negando consequentiam: multa enim imperfections solent pertinere ad rationem specificam rerum creaturarum; quare sicut imperfectio irrationalitatis est intrinseca rationi equi; ita obscuritas, seu ratio non videntis, est intrinseca objecto formalis fidei. Unde D. Thomas. I. 2. q. 62. art. 3. ad 2. ait quod fides & spes imperfectio, non quadrupliciter importantur, quia fides est de his qui non videntur, & spes de his qui non habentur.

142 Ad id quod additur in Antecedenti, nempe quod obscuritas negationem seu privationem quadam importat, dicendum est, quod hinc illi videatur exprimare aliquid privatuum aut negativum, in praefatis tamen significat aliquid ratione positivum: multa enim sunt positiva, quae exponunt non posse nisi nominibus privativis aut negativis; ut patet in differentia que constitutio brauius, & ipsum ad hominem distinguunt; ita enim, quavis sit aliquid positivum, tamen per hoc ratione irrationalis, quod significat carentem rationis, exprimitur.

143 Objicies secundo. Non videntur non potest esse ratio affectandi nisi quae sunt fidei; nemo enim afferit quia non vident, alias omnia que non vident credere. Ergo obscuritas, seu negatio visionis, non potest pertinere ad objectum fidei, ut ejus ratio formalis & specifica, vel ut, trinsecum complementum illius.

Respondeo, secundum Bannez, quod quavis non videntur secundum se non possit esse ratio affectandi, tamen adiunctum revelationis divinae, complet rationem formalem sub qua objectum fidei credatur; unde & si non possit esse ratio adequate affectandi mysteriis fidei, bene tamen inadiquata & partialis & subindeque pertinere potest ad objectum fidei, vel per modum complementi formalis ipsius, aut tamquam modus intrinsece in eo imbibitus.

ARTICULUS VI.

Vtrum in eodem intellectu de eadem veritate simul esse possint fides & scientia evidens, seu clara Dei visio: tam secundum actus, quam secundum habitus, vel saltem qualiter ad habitum unius, & alium alterius?

144 Tertia circa hanc titulum observanda sunt. Primum est, praesertim difficultatem procedere de similitate illorum actuum, vel habituum, respectu ejusdem subjecti & ejusdem veritatis, seu objecti: quia certum & indubitum est, quod fides & scientia de eadem veritate possunt esse simul in diversi subiectis, eandem enim veritatem quam rusticus per fidem credit, v. g. quod Deus est, attingit Philosophus per actum scientificum; & quod fides credit hic in via, beati clara videtur in patria. Similiter manifestum est, quod de eadem re potest unus homo attingere per fidem unum pradicatum, & aliud per actum scientificum: v. g. Philosophus fidelis attingit per actum scientificum unitatem Dei, & per fidem Triunitatem Personarum.

Secundum est, solum nos hic agere de scientia clara, & qua actu habeat evidenter suorum conclusionum: si enim caret illa, ut contingit in nostra Theologia, quavis non possit simul esse cum opinione, propter talia certitudinem, valde tamen probabile est, non repugnare quod simul sit cum fidei infusa, etiam respondeat eiusdem veritatis; quia non adest ratio repugnante, que praecepit ex obscuritate fidelis, & evidencia seu claritate scientie petitur. Ut infra patebit, Dux, valde probabile est, quia hoc non est omnino certum, & indubitum: nam cum fides sit habitus principiorum Theologiae, & ipsa Theologia habitus conclusionum, eti ultraquaque sit obscura, nihilominus rationabiliter dubitari potest, apud possit illi de eodem objecto, cum habitus principiorum, & habitus scientie circa diversa objecta versetur; unus enim est circa principia, alter vero circa conclusiones ex illis deductas. Unde Marcus a Serra, & quidam alii recentiores Thomistae, negant fidem & Theologiam nostram post circa easdem veritates verari. Sed quidquid sit de hoc, ab hac difficultate in presenti abstrahimus, & solum de scientia clara & evidenti, ac de clara Dei visione disputamus, cum de incompossibilitate fidei cum scientia agimus.

Tertium est, triplicem hic moveri difficultatem: cum fides & scientia dividantur in actualem & habitualem, contra quartum: ipsa media que fidem & scientiam causant, opponuntur contradictione: Ergo non possunt

triplexque prouide inter illa concipi possit combinatio, nempe inter utriusque actus, inter utriusque habitus, & inter actum unius, & habitum alterius, vel e contrario; tripliciter quoque potest concipi, quod fides & scientia simul esse possint, primo quantum ad actus, secundo quantum ad habitus, & tertio quantum ad habitum unius & actum alterius. Unde aliqui triplicem illam combinationem possibilem existimant, aliis solum secundum; aliis solum tertium; aliis vero nullam. Primum docetur a Suarez, Vazquez, Valentia, Delugo, & aliis recentioribus. Secundum a Turiano & Aravio assertur. Tertium defendunt Cajestanus, Conradus, Bannez, Joannes a. S. Thom. Marcus a. Serra, quos sequuntur Illustrissimus Dominus de Marinis, Archiepiscopus Avenionensis, hic art. 5. cap. 3. Pro ultima vero sententia curari solet Capreolus in 3. dist. 25. art. 3. & quodam 31. art. 3.

§. I.

Rejiciuntur das prima sententia.

Dico primo, non potest esse simul in eodem subiecto nec habitus fidei, & scientia, ac visionis clara, & de eadem veritate & objecto. Ita D. Thomas hic art. 5. ubi ait: *Omnis scientia habetur per aliqua principia per se nota, & per conuenientia sua (visione scilicet intellectuali)* & idem operis *quoniamque que sunt facta, aliqui modo esse visio*. *Non autem est possibile quod idem ab eo sit visus & creditum.* Et in resp. ad 4. sic discutit: *De eadem secundum idem non potest esse simile in uno nomine scientia, nec cum opinione, nec cum fidei, alia tamen & alia ratione.* *Scientia enim cum opinione simul esse non potest simpliciter de eadem:* *quia de ratiōne scientia est ut in quod scimus, excludetur esse impossibile aliter esse habere;* *de ratione autem opinione est, quod id quod est opinione, excludetur posse aliter esse habere.* *Sed id quod est tenebris, propter faciem certitudinem, excludetur etiam impossibile aliter esse habere;* *sed in ratione secundum idem & secundum idem esse scimus & creditum, quia secundum visionem (visus scilicet intellectualis) & secundum est non visionem, ut dictum est.*

Ex his D. Thomas testimonios deducit potest ratio fundamentalis nostrae conclusionis, sicut breviter proponi. Forma habentes effectus formales, privative vel contradictione oppositi, non possunt simul esse in eodem subiecto. Sed alienus scientificus, & alienus fidei sunt habitudinē; cum primus reddit intellectum clare videntem veritatem, & ita ipsum ad eam determinet, ut non possit ei dissentire; secundus vero continuitas intellectum obscire videntem veritatem, & ita ipsum afficiat, ut illum non convictus, sed potentiam ad dissentendum relinquat. Ergo actus fidei & scientie de eadem veritate & objecto non possunt simul esse in eodem intellectu.

Respondet Adversarii, non esse inconveniens quod per distincta media idem intellectus clarae & obfuscae cognoscat eamdem veritatem, & circa illam sit convictus & non convictus, necessitatis & non necessitatis; unde cum actus fidei & scientie procedant per distincta media, non repugnat quod simul existant in eodem subiecto.

Sed contra primo: Quod non tollit oppositionem & contrarietatem formarum, non tollit illarum repugnationem & incompossibilitatem: Sed diversitas mediis non tollit oppositionem & contrarietatem actuum fidei & scientie: Ergo nec illarum repugnariam & incompossibilitatem: Major patet: nam oppositione & contrarietate est causa formalis talis repugnantiæ & incompossibilitati: effectus autem formalis non potest impediti, nisi impeditur forma a qua causatur. Major vero suadetur: Actus fidei & scientie opponuntur ratione claritatis & obscuritatis & necessitatis: primus enim est obscurus & liber, secundus vero evidens & necessitatis, saltem quod specie: specificationem: Sed diversitas mediorum non tollit ab actu scientifico claritatem & necessitatem, nec ab effusione fidei obfuscatatem, aut libertatem, ut de se patet. Ergo diversitas mediorum non tollit oppositionem & contrarietatem actuum fidei & scientie.

Contra secundum: Tenebra & lux, licet caussent a 150 diversas causas, si tamen compararentur ad item subiectum, non possunt esse simul, quia privative inter se opponuntur: Ergo etiam diversitas mediorum non potest facere quod alienus habentes effectus formales privative oppugnet. Contra tertio: Si diversitas mediorum sufficeret ad tollendam repugniantem & incompossibilitatem, quam alienus oppositi & contrarii inter se habent, sequeretur non solum scientiam & fidem, sed etiam fidem & heresim, possit simul in eodem intellectu existere; quia fides & heresim ex diversis mediis procedunt: Sed hoc est absurdum, cum fides & error ad invicem compararentur: sicut lux & tenebra: Ergo & illud.

Contra quartum: Ipsa media que fidem & scientiam causant, opponuntur contradictione: Ergo non possunt

similis esse in eodem intellectu, subindeque nec fides & scientia, ratione diversorum medianorum. Consequenter patet: Antecedens probatur. Medium actus scientifici habet pro suo effectu formalis, reddere objectum in se evidens; revelatio vero obscura habet illud reddere obscurum, seu non evidens: Sed evidens & non evidens opponuntur contradictione: Ergo media que fidem & scientiam causant, contradictionem oppositionem implcant.

151 Probatur secundo conclusio: Spes non potest esse ejus rei quam quis possidet, juxta illud Apostoli ad Roman. 8. *Quod enim visus quis, quid speras?* Ergo neque fides illius rei qui videtur: utraque enim dicit absentiam sui objecti; cum fides ex sua ratione tantum inclinet in bonum latens, & spes tantum inclinet in bonum absens, ut egregie ait Scotus in 3. dist. 31. Item sicut spes importat motum ad possessionem termini, ita fides importat motum quemadmodum ad visionem in qua quietatur, juxta illud Apostoli: *Quamvis sumis in corpore, pregravidus es a Domino, per fidem enim ambulamus, & non per speciem.* Unde sicut si quis speraret bonum quod possidet, simul moveretur ad terminum, & in eo quickefer quod evidenter involvit contradictionem: ita si idem objectum simili videbat, & crederet, moveretur ad eum visionem actualem, & simili in actuali visione extiteret: quod etiam manifeste repugnat; moveri enim ad visionem, est nondum esse in illa, sed solum in ejus portentis.

152 Terterus probatur conclusio alia ratione, quam supra insinuimus: Implicat quod idem intellectus simili necessitatibus, & liber ad assentendum veritatem unitis & euclidianis objecti: Sed necessitatis ad assentendum veritatem objecti quam videtur, & contra vero liber est ad assentendum si quod credit; propterea enim intellectus, habitu fidei instrutus, indigit pia motione voluntatis, quae ipsum determinat ad assentendum veritatem objecti, ut infra demonstrabitur: Ergo & c.

153 Denique si fides, & scientia, seu visio, possint simul esse in eodem intellectu de eodem objecto, non erat car. Augustinus tract. 79. in Joann. de B. Thoma Apostolo diceret: *Non hoc credidit quod videt, sed alius videt, alius credidit: videt enim homines, credidit Deum.* Quibus similiter habet Gregorius magnus articulo precedenti relatus, & D. Thomas hic art. 4. ad 1.

154 Haec rationes probant non solum actus, sed etiam habitus fidei & scientie de eadem objecto, non erat car. Augustinus tract. 79. in Joann. de B. Thoma Apostolo diceret: *Non hoc credidit quod videt, sed alius videt, alius credidit: videt enim homines, credidit Deum.* Quibus similiter habet Gregorius magnus articulo precedenti relatus, & D. Thomas hic art. 4. ad 1.

155 Haec rationes probant non solum actus, sed etiam habitus fidei & scientie de eadem veritate simul stare non posse in eodem intellectu: non minus enim repugnat habitus cognitionis & scientiae cognitione non evidens, circa idem objectum, & in eodem intellectu, quam aktualis. Similiter que repugnat sündem intellectum esse simile in habituali visione aliqui objecti & in habituali tendentia ad ejus visionem, ac in actuali. Præterea impossibile est actus alius opponi inter se, & ipsos habitus ad tales actus inclinantes non opponi: si quidem inclinationes aliquis in tantum dicuntur opposita, in quantum ad actus oppositos inclinant. Addo quod, cum specificaliter defant totam suam specificationem, subindeque & oppositionem, a suis specificativis, & habitus specificant ab actibus, ubi aliqui actus implicant simul, implicat similiter quod eorum habitus simul existant.

§. II.

Sicutve: difficile argumentum de Philosophia Ethica, qui habet evidenter demonstrationem de existentia Dei, & sic de Christianis.

156 Contra primam partem nostra conclusionis objici solet difficile argumentum, quod sicut prosequitur Suarez disputatione. I. de fide 9. potest sic breviter proponi. Quando Philosophus ethicus, qui sicut evidenter patet: Deum esse, fit Christianus, oportet quod etiam credat veritatem illam, nam ut ait Apostolus ad Hebreos 11. *Accedens ad Deum oportet credere quid est,* quod Tridentum 6. cap. 6. explicit de actu fidei: & tamem per Christianum religionis professionem, non amittit scientiam evidenter & actualem, quam habet de existentia Supremi Numinis: Ergo actus fidei, & actus scientie evidenter, possunt esse simili in eodem intellectu, circa eandem veritatem.

157 Respondeo negando Antecedens, ad cuius probationem in primis dico, Apostolum ibi non loquuntur illis qui scientiam sive demonstrationem habent de existentia Dei, sed de illis dimicatis qui ea carent: nam ut ait D. Thomas q. 14. de verit. art. 9. in corp. *Aliquid est credibile non simpliciter, sed respectu aliquius Deum esse unum, aut incorporeum, & bengtitudini.* & de illis nihil probet quia sine ab aliquibus scitur, qui eorum habent demonstrationem, & ab aliquibus credunt, qui horum demonstrationes non percepuntur: sed impossibile est quod sine ab eodem scitis & creditis. Et hoc art. 5. ad 3. hoc scibit: *Quae demonstrativa probari possunt, siue quae creduntur ex se evidenter cognoscibilis, quam cognoscere illa certa, certitudine supernaturali conjuncta cum obscuritate.* Hac solutio probabilitate non caret.

Secundo si modi dicendi non videntur plene satisfacere, & contra prium militat hoc argumentum difficile: Nullus habitus potest influere in actum, in cuius objecto non relucit ejus ratio formalis sub qua, alias ferreut ultra proprium specificativum: Sed in actu scientiam non reperitur ratio formalis sub qua fidel, nimis revelatio obscura: Ergo fides non potest in illum influere certitudinem supernaturalem, vel majorem quam scientia natura ordinis supernaturalis communicare.

Sed hi modi dicendi non videntur plene satisfacere, & contra prium militat hoc argumentum difficile: Nullus habitus potest influere in actum, in cuius objecto non relucit ejus ratio formalis sub qua, alias ferreut ultra proprium specificativum: Sed in actu scientiam non reperitur ratio formalis sub qua fidel, nimis revelatio obscura: Ergo fides non potest in illum influere certitudinem supernaturalem, vel majorem quam scientia natura ordinis supernaturalis communicare.

Secundus etiam non videntur difficultatem omnino solvere: quia sicut cogitativa, & appetitus sensitivus hominis, ex